

STIG STRÖMHOLM:

Reflexioner vid tronskiftet

I sin artikel om tronskiftet pekar professor Stig Strömholm på människors behov av något annat, irrationellt. Möjligheterna till mänskligt deltagande är små i den nuvarande livsmiljön. När ett tillfälle bjuds, deltar man i sorg och glädje, spontant och utan att någon propaganda framtvingat det. Kanske har det rent av ibland krävts mod att visa deltagande. Sorgen vid den gamle kungens bår och hyllningarna för den unge kungen kan ses som en visserligen omedveten opposition mot dagens likriktning, menar författaren, som till sist säger några allvarliga ord om monarkens ställning i förslaget till ny regeringsform.

En kung av Sverige har dött, och hans efterträdare har bestigit tronen. Det var det första tronskiftet sedan televisionen flyttade in världen i våra hem. Aldrig någonsin har ett sådant förlopp så massivt kommit så nära ett helt folk. Hur upplevdes en liknande händelse före massmediernas tid? Jag erinrar mig blott en passus ur Geijers "Minnen", på tal om historiska händelser, som "genljöd långt borta i skogen": "Då kom öfver oss, såsom ett åskslag ur klar himmel — Gustaf III:s mord. — Jag erinrar mig det, som vore det i går, — hur den förskräckliga nyheten träffade oss vid bordet — hur den första fasan gjorde rum för tårar — hur vi gråtande (Geijer var 9 år) trängde oss omkring vår förträfflige faders knän, och hur hans ögon och händer upplyftades mot himmelen. Ännu tycker jag mig höra den dageliga dödsringningen." Det var nu ett mord det gällde, och ett tronskifte som betydde mer för svenskt politiskt liv än det vi nyss bevittnat. Men efter den — låt oss förmoda det, sanna — förromantiskt dygdiga och tåredränkta scenen på Ransäter blev det antagligen tyst, bortsett från dödsringningen och en eller annan middagskonversation mellan brukspatroner, präster och indelta officerare: "Krig och hvälfningar på vederbörligt afstånd låta njuta sig som en efterrätt vid en middag."

Gustaf III:s död betydde naturligtvis ofantligt mycket mer för svensk politik än Gustaf VI Adolfs, men man kan utan paradoxmakeri ställa frågan, om dödsfallens totala effekt — allt vägt och mätt —

livet i Sverige verkligen var större. För det första hade de politiska händelser, som det gustavianska enväldets monarker så direkt kunde påverka, en ganska begränsad verkan på det dagliga livet i Sverige, som då merendels var lantmannens liv, mer sårbart för torka och regn än för en väderlägsen och långsamt verkande överhetsfulla tämligen ineffektiva påfund. För det andra levde och dog de flesta svenskar utan att ha ens sett skymten av den Fredrik, Gustaf eller Gustaf Adolf vars skål de framemässigt drack utan att ägna den någonting av den herrens habitus och tänkesätt mycken uppmärksamhet. Hans bild, stereotyp förevigad i grovt träsnitt på kammarväggen, väckte inget särskilt inga distinkta känslor. Inte heller framlockade hans röst, hållning eller gångart ingenkännande tillgivna leenden. Så verklig som hans makt var inom sin begränsade verkningsfär, så fjärran och okänd var han. Ingen sökte intala dessa milda eller stränga allerhögsta herrar och fruar, vilkas biläger, ritter, gästbud, fäktningar och *castra doloris* tjänat till att mäta den svenska tiden med ojämna men mänskliga pendelslag, att de måste beaktas som "symbolfunktion", "image" eller "PR". Den gamla realskolans adepter minns kanske Snoilskys Kristina: barnen som väntar vid vägkanten, dammolnet i sacken, guldkareten: "Utur vagnen ljud ett löje, Skärande och kallt som stål, Och en fru med mörka herrar Talte utländskt ungdomål."

Mäter man en människas inflytande på sin omvärld i termer av total påverkningsmassa, inte genom vikten av enstaka indi-

viduella beslut, kan det väl hävdas, att kung Gustaf VI Adolf "betytt mer" för sin samtid än mäktigare föregångare.

Behovet av deltagande

Icke desto mindre var alla de enskilda sorge- och lojalitetsyttringar kring det senaste tronskiftet så talrika, omfattande och varierande att de ger anledning till undrande reflexioner. I det anonyma och jäktade stadssamhället har vi i det allra närmaste förlorat vanan att visa vänskap eller tillgivenhet genom konkret handlande. En tia från postgirokontot, några vänliga ord i trappuppgången eller över häcken är vad anslutningen till en idé eller sympati för en människa brukar kosta oss. Det finns inga sjuka grannar, vilkas åkrar vi kan plöja, inga ensamma gummor till vilka vi kan bära en spann vatten — och finns de, så finns också (eller anses det böra finnas) en offentlig organisation för att hantera dem. I en värld, där bekvämlighet och fritid för de flesta har ett sådant pris, är timslång väntan längs en landsväg, i en kö, liksom personligt formulerade sorgeyttringar något ovanligt och krävande. Och sådant förekom uppenbarligen i väldig omfattning i samband med tronskiftet.

Det är tänkbart, att ingående sociologiska och psykologiska analyser av vad som verkligen hänt längs vägen Helsingborg—Stockholm, i huvudstaden och runt om i landet skulle kunna reducera vår undran till tex genom att visa en påtaglig dominans för bestämda avgränsade grupper bland de aktivt sörjande. Men det är långtifrån säkert. Även om sådana under-

sökningar faktiskt skulle genomföras, är frågorna subtila och känsliga, felkällorna många, och åtskillig motivbildning förmodligen ogripbar, åtminstone någon tid efter händelserna.

I brist på säkra analyser kan man inte undgå slutsatsen, att mycket starka behov kommit i dagen och tillgodosetts genom tysta, enkla, ibland valhänta men ofta krävande yttringar av saknad, vördnad och lojalitet. Ibland har enstaka sorgesytringar burit en nästan religiös prägel, ja to m skrämt som frambrytande uttryck för vad man med ett gammalt uttryck skulle kunna kalla "andlig nöd". Det är väl känt, att sådant kan förekomma i vida mindre värdiga sammanhang och att saknaden kan söka sig egendomliga objekt — man erinrar sig vittnesbörd om extatisk och hysterisk tillbedjan på ungdomliga filmstjärnors gravar. Men sådana ytterligheter kan inte gärna förklara den väldiga uppslutningen kring den unge kungens tron och framför allt den gamle kungens bår. Vilka är de djupa behov som uppenbarligen tillgodosetts, och varför har de kommit till uttryck så som skett?

Dessa eller liknande frågor har ställts i massmedierna i olika former. Enstaka rutinavslöjare har valt försåtliga eller provocerande frågeformuleringar i sannolikt syfte att blottlägga fjolligheten eller snobismen hos individuella sörjande (något som såvitt jag kunnat uppfatta knappast någonsin lyckats; svaren har ofta kanske varit tafatta men aldrig vare sig helt oflekterade, orimliga eller oäkta). Mer ambitiösa massmedier har, medan de i enorm

skala "täckte" evenemangen, erinrat sig att alltför devot rapportering av kungliga förhållanden är något veckopressmässigt och föga värdigt upplysta och för sina avslöjanden högt skattade intelligenscentraler; de har därför bett "experter" att förklara hopens beteende. Några "experter" i dylika frågor finns nu knappast, och de erbjudna förklaringarna har heller inte varit särskilt upplysande. I Dagens Nyheter t ex har ett par på sina speciella områden framstående vetenskapsmän skisserat egna förklaringar. Deras områden omfattade nu inte "vanliga människors reaktioner inför tronskiftet, och "förklaringarna" bar prägel härav. Något riktigt handlag med irrationella reaktioner har den här och annorstädes konsulterade "expertisen" knappast givit prov på.

Att det är fråga om "irrationella reaktioner" kan väl utan vidare fastslås. Men därmed är mycket litet sagt. Varje om eller handling som inte direkt eller indirekt leder till egen tillfredsställelse av sinnesorganens behov kan ju betecknas som "irrationell". Till det "irrationella" området hör med en sådan definition gott och väl hälften av de enligt gängse konventioner "viktiga" ting vi företar oss, alltifrån valet på en matsedel till valet av politiskt parti.

Att misstänkliggöra eller nedvärdera kungahyllningarna därför att de är "irrationella" är helt förfelat. Några som betecknen på sådant som kan göra det "irrationella" mindervärdigt — vidskeplighet, ångest för "makterna" eller vad som kan förgrova föreställningar och hand-

ingar utanför det strikt nyttobundna geniet — sådant förekom inte. "Irrationaliteten", när den inte fläckas av dylikt, kan ju rentav påstås vara frihetens och de moraliska beslutens rike, en högre domän än det "rationella" handlandets. Sådant har hävdats av kloka män och aldrig bevisats vara nonsens.

Bearbetning eller inarbetning

I de förklaringsförsök som gjorts här och var i pressen har man antytt, att allmänhetens beredvillighet att offra tid och krafter på yttringar av vördnad för en gammal mans stoft och av lojalitet för hans efterträdare till stor del skulle vara frukten av propaganda och bearbetning. Naturligtvis måste det förhålla sig så att kungahusets ständiga förekomst i alla tänkbara offentliga sammanhang och de i regel åtminstone inte kritiska redogörelserna för dess privatliv får något slags effekt. Jag tror emellertid, att man gör saken alldeles för enkel för sig genom att tala om propagandistisk bearbetning. Ett riktigare ord är nog *inarbetning*. För att nyttja en mycket trivial liknelse är de kungliga emblemen och titlarna liksom kungahusets porträtt intensivt inarbetade "varumärken". Andra sådana kommer och går; de kungliga märkena består. Ätminstone ett mycket djupt och idag vanligen misskänt behov tillgodoser de redan därigenom: vårt behov av *permanens* — av en smula varaktighet, en smula samband mellan då och nu, och mellan nu och en överskådlig framtid. Monarkin och dess symboler är *trygghetsfaktorer*. Irrationellt, ja eftersom det är upp-

enbart att institutionen "monarki" knappast skyddar mot några av de prövningar som framtiden kan bjuda på. Men varken ovärdigt eller vidskepligt. Vem skulle klandra dem som uttalar sin glädje över att ett visst hus i hans hemstad lyckligtvis kommer att räddas undan grävskoporna därför att det är en offentlig byggnad, skyddad mot lönsamhetsjakt? Det är en irrationell glädje: kring den bevarade byggnaden med dess förtrogna och mänskliga drag och den trygghet, som en inte alltigenom upp- och nedvänd värld bjuder, kan höghusen växa på ett par år. Tryggheten är bräcklig, men detta gör den varken mindre nödvändig eller mindre respektabel. Vårt behov av permanens är en alltigenom rimlig komponent i behovet av trygghet. Utan att slita alltför hårt på honnörsorden vågar man tala om en viktig komponent i den psykiska miljövården.

Talet om kungahyllningarna som ett resultat av propagandistisk bearbetning är, tror jag, rentav inte blott för enkelt utan också till och med i huvudsak oriktigt. "Inarbetningen" kombineras inte med handlingsdirigerande propagandaroller. Och man glömmer, att det finns en tung och effektiv motpropaganda. "Monarkism" idag är inte något slags svensk statsreligion, som kan förkunnas utan motsägelser. Tvärtom förhåller det sig så att det största politiska partiet liksom dess granne till vänster är programmatiskt och uttalat antimonarkiska, och även inom delar av den borgerliga oppositionen torde åtminstone vissa ungdomsförbund ibland uttala sig i samma riktning. I den mån det över-

huvudtaget förekommer offentlig debatt om monarkin som institution kan det knappast råda tvekan om att det är republikansk idéförkunnelse som dominerar.

Två andra element i det blygsamma offentliga samtalet bör noteras. Från många håll, både från sådana företrädare för de republikanskt sinnade partierna som av det ena eller andra skälet vill hålla denna fråga undan från de akuta konflikterna och från monarkins försvarare, markeras det mycket kraftigt vilken "obetydlig fråga" detta egentligen är, hur likgiltig statschefens verksamhet och ställning är. För det andra: "inarbetningen", med ibland ganska primitiv stil och smak, tex i veckopressen, har framför allt i sk intellektuella miljöer men sannolikt också bland politiskt och kulturellt medvetna människor alstrat uppfattningen, att intresse för "kunglighet" är något "larvigt" och kulturellt lågtstående.

Att övervinna ett motstånd

När man skall försöka bedöma betydelsen av "propaganda" — i den ena eller andra riktningen — för befolkningens reaktioner vid tronskiftet, måste man försöka göra sig en föreställning om den relativa tyngden hos "inarbetningen", som alltså inte är artikulerad propaganda, och de nyss nämnda, mindre spridda men klart uttalade och propagandamässigt utnyttjade antimonarkiska strömningarna. De senare representerar det *motstånd* som en människa måste övervinna — vid sidan av det fysiska motståndet: trötthet, avstånd, andra göromål — för att aktivt engagera sig

i yttringar av saknad eller lojalitet. Styrkan hos det motståndet varierar givetvis betydligt från grupp till grupp, och ingen torde ha säkert underlag för att söka precisera den. Det är gissningsvis starkare bland män än bland kvinnor, bland yngre än bland äldre. I vissa homogena grupper, där de antimonarkiska riktningarna dominerar, krävs förmodligen en ganska stor dos civilkurage för att aktivt manifesteras saknad eller trohet. Bland låt oss säga gymnasister eller studenter, bortsett från speciella gruppbildningar, torde det vara ganska modigt handlat. Och det förefaller åtminstone inte uteslutet att det längs eller nära vägen från Skåne till Stockholm skulle kunna finnas tex brukssamhällen, där en sådan manifestation skulle kräva ungefär lika mycket självständighet hos en organiserad arbetare som att erkänna sig vara syndikalist. Men detta är gissningar. Sedan partikoryféerna snabbt i massmedierna sas hissat flaggan på halv stång (men däremot avstått från framtidsönsningar till den nye kungen), har situationen inom den mest disciplinerade åsiktsgruppen tydligen kännetecknats av "fritt fram", åtminstone i vad avsåg hyllningar till den avlidne monarken.

Det förhållandet, att sorge- och lojalitetsyttringar nog faktiskt i många fall inneburit övervinnandet av ett motstånd, bör accentueras ganska kraftigt, när man går vidare i frågan om vilka behov monarkin egentligen förefaller att tillgodose i Sverige idag. En av de vetenskapsmän som av en tidning (Dagens Nyheter) ombads komma med synpunkter på frågan

varför människor egentligen gav uttryck åt saknad för den gamle och tillgivenhet för den unge kungen, framförde idén, att knappast någon ägnade sig åt sådana känslottringar av egen övertygelse utan att det skedde "för de andras skull", alltså av konventionalism, därför att alla — i en omfattande kurragömmalek på falska förutsättningar — trodde att alla andra ville ha det så. Den förklaringen kan gälla vissa politiker och journalister (det framgick, att det nog mest var sådana som den tillfrågade vetenskapsmannen hade talat med), men i deras fall är det fullkomligt naturligt, att de agerar i överensstämmelse med de förväntningar som väljare — allmänhet ställer på dem — det är nu en gång deras yrke. Däremot är jag förvissad om att det alls inte är av hänsyn till "de andra" som "vanligt folk" väntar, köar, sjunger, vinkar, gråter, skriver på listor eller hurrar. Vilka "andra" skulle kunna få en människa i det stockholmska folkhavet eller i samhällena längs likvagnens väg från Helsingborg att känna sig tvungen till sådant beteende? När man bedömer effekten av omvärldens tryck förefaller det mig övervägande sannolikt, att det negativa trycket, motståndet, är starkare än sådana sociala mekanismer. Man skulle rentav kunna leka med den fascinerande idén att kungahyllningarna, på Oscar II:s tid uttryck för högsta konformism, idag skulle kunna ha en funktion som uttryck för *opposition* mot vissa former av likriktning.

Att folket i köerna och längs gator och vägar *medvetet* skulle vilja markera oppo-

sition är föga troligt. Och att tillskriva folk allsköns *omedvetna* själsrörelser är ofta ett ohederligt sätt att försöka ge ökad tyngd åt egna högst privata åsikter. Men det finns frestande argument som skulle kunna anföras till stöd för tesen, att det inte blott varit vårt behov av permanens utan också, på ett annat medvetandets plan, vårt mer okynniga *behov av något annat* som höll människorna kvar i väntan på några limousiner längs vägarna i den råa höstskymningen.

Något annat än vad då? Vad är mest tryckande, vad kräver mest av "vanliga" människor och pressar fram halvmedvetna oppositionella böjelser? Det är ett vagt, säkert ofta blott delvis fattat tryck i riktning mot ett slags modernistisk, progressiv förträfflighet, manifesterad framför allt i aktivt samhällligt "engagemang". I valtider eller efter val kan det trycket först och främst alstra en dov politikerleda.

Monarki i opposition

Hur kan monarkin tjäna som katalysator och ge den eventuella omedvetna eller halvmedvetna ledan och oppositionslusten ett utlopp? Tanken på monarken som ett slags hemlig oppositionsledare ter sig onekligen i förstone så misstänkt paradoxal eller till och med befängd att den kräver åtskilliga preciseringar för att överhuvudtaget förtjäna tas på allvar. Eller är den inte så befängd? Skulle det kunna förhålla sig så, att den orimligt snäva och snäsiga, missunnsamma och nästan hatiska behandling som kommit konungamakten till del i de betänkanden och andra texter som

ligger till grund för det för vilande grundlagförslaget med dess groteska skamvråförvisning av "statschefen" — att denna behandling beror just på att politikernas upptränat opinionskänsliga näsor fått upp vittringen av en sådan latent opposition? Hur kommer det sig att de borgerliga partierna accepterat den förhåvelse som det vilande förslaget innebär genom att vråka okontrollerade befogenheter över statsministern, i värsta fall en yrkespolitisk kondottiär som kanske är avskydd eller föraktad av sextio procent av befolkningen?

Vilka egenskaper hos monarkin skulle kunna ge denna förutsättning att samla eller underblåsa en opposition, som inte nödvändigtvis riktar sig mot en bestämd härskande politisk riktning utan snarare mot en hel grupp härskare — en ny överhet, det verkligt starka etablissemanget av politiker och organisationsledare? Med en kort formulering skulle man kunna besvara den frågan i två ord: genomsnittlighet och allmänmänsklighet.

Med "genomsnittlighet" menar jag nu inte "medelmåttlighet". Vad som avses är helt enkelt, att monarken och hans hus för oss "vanliga" människor framstår och erbjuder sig till bedömning som en av oss. Att politiker utgör ett speciellt släkte, med en speciell inriktning och i bästa fall begåvning, torde knappast någon förneka. Vi avkräver dem, och belönar dem för, beteenden och prestationer som vi kanske inte så gärna skulle vilja ha i vår närhet. På visst sätt är de våra offer: vi hetsar dem, misstror dem men behöver dem. Det är inte på grund av sådana mänskliga

egenskaper som vi i andra sammanhang sätter särskilt värde på som vi bedömer våra favorithästar i det politiska steeplechaseppet. Att det inte tex måste skära som knivar i okonstlade socialdemokratiska väljares stillsamma sinnen när statsministern Palme i televisionen presterar något av sina mer passionerade och innerliga vältalighetsnummer, det vägrar jag helt enkelt att tro. Men trots alla invärtes knivar får mannen sina röster.

Monarken behöver inga röster, har inget program och kan bedömas med vanliga mått. På ett paradoxalt sätt framstår han bland politikerna som en "vanlig människa", vilken blivit maktbegåvningarnas och ordtrollkarlarnas gisslan. Han kan väcka sympatier som en av oss, vilken hamnat i farligt och ovanligt sällskap. Bland passionerade vältalare, debatträvar och ständigt föränderliga åsiktsförsäljare kan kungen kosta på sig något som i den kretsen är mycket dyrbart: att vara sig själv. Medan politikerna ofta söker fantasieggande nya idéer, har monarkin fått på sin lott att förkroppsliga vardagsdygerna — hyggligheten, vänligheten, hövligheten, den relativa oförvitligheten i lyxförpackning. Här tillgodoser institutionen behov som våra politiska ledare helt enkelt inte kan möta, just därför att de är ledare och undantagsgestalter. Oförvitlighet är för dessutom ett krav som inte längre ställes på politiker ens i ganska elementära hänseenden.

Det andra elementet är vad jag kallade "allmänmänsklighet". Även detta uttryck kräver kommentarer. Det är nu en gång

så, att de viktiga affärerna i de flestas liv är födelse, familjebildning och död — inte inval i partistyrelsen, upphöjelse till SECO-pamp eller erhållande av det första barnbidraget. Det är i födelsernas, vigslarnas och dödsfallens rytm de flesta ännu mäter sitt liv. Våra trygghets- och hemliga oppositionssymboler måste ha egenkapen att leva i ödesgemenskap med oss i fråga om sådana händelser. Monarkin tillhandahåller, respektlöst uttryckt, ett helt "familjepaket", inbjuder oss att dela och identifiera oss med händelser i privatlivet som är omgivna av stark — regelbundenhet och positiv — emotionell spänning. Det kan inte politikerna göra, och vi torde vara dem tacksamma för att de inte försöker. Det är tex statsminister Palmes absoluta rätt (och från viss synpunkt också hans väl uppfyllda plikt) att låta publiciteten stanna vid privatbostadens ytterdörr. Amerikanska exempel tyder på att detta är en välbetänkt ordning. Men den innebär en reell inskränkning i de politiska ledarnas möjlighet att tillgodose vissa uppenbarligen centrala mänskliga behov. Det räcker inte att förneka dem.

Låt oss inte hemfalla åt meningslöst och poujadistiskt klank på politikerkåren. Den finns, den behövs för att systemet skall fungera, den omfattar många goda män, och deras uppgift är så krävande och otacksam att det säkert är anledning till tillfredsställelse över att även sådana, för vilka hantverket snarast innebär ett offer, är beredda att ägna sig åt detta dryga arbete. Det är inte heller orimligt att dessa

yrkesmän vill ha en smula favörer i retur för att slita spö inför allas ögon. Det är förmodligen bättre att de ter sig något grå; makten behöver ingen glamour.

Det vore emellertid utomordentligt lyckligt om det senaste tronskiftet — som är unikt av många skäl: det första i TV-åldern, det första i den nya skolans Sverige — kunde på ett eftertryckligt sätt klargöra, att den grå makten inte kan (liksom den inte bör) tillfredsställa vårt behov av permanens och vårt behov av en märklig institution, som mäter våra år, som konkretiserar vår livsgemenskap ovan partistrider och som kan kanalisera både vår lojalitet och vårt behov av acceptabla mönster för det privata levernet. Att alla dessa behov är irrationella utgör ingen giltig invändning vare sig mot deras faktiska existens eller mot deras legitimitet. Att maktens begåvningar och en handfull teoretiker står oförstående inför det behovet visar heller ingenting. Berövas vi möjligheten att få det tillgodosett i de värdiga, samhällslojala och mänskliga former som det monarkiska statskicket i dess nuvarande form tillhandahåller, kommer behoven att tillfredsställas på annat och sämre sätt — endast utopimakare inbillar sig att de försvinner. De kan emellertid svårligen tillgodoses av en ren "symbol" utan något ansvar i samhällslivet.

Grundlagförslaget

I juni 1973 antogs såsom vilande ett förslag till ny regeringsform som, såvitt gäller monarkin, är en internationell kuriositet och en saklig orimlighet. Det innebär en

politikerkårens förhåvelse utan måtta, ett maktbegävningarnas inacceptabla övergrepp mot sin gisslan — ett övergrepp som begåtts just i det "folks" namn, som säkerligen skulle reagera om det vore möjligt att vända dess intresse till saken och klargöra dennas innebörd.

Mot det vilande grundlagförslaget har redan riktats allvarlig kritik på många punkter. Det är svårt att vara tvärsäker i fråga om de långsiktiga verkningarna av en ny författning. Men det finns två ting i förslaget om vilka jag känner mig nästan helt säker på att de utgör allvarliga misstag: det ena är den halvhjärtade regleringen av de medborgerliga fri- och rättigheterna, det andra är den orimligt undanskymda plats som beretts konungen. Svensk författningssamling är inte någon särskilt spridd lektyr, och det är kanske inte så många som märker, när våra lagar börjar undertecknas "Olof Palme" eller "Torbjörn Fälldin" i stället för "Carl Gustaf". Inte desto mindre är de båda förstnämnda signaturerna utmaningar — segrarnas fot på de besegrades nacke, de 50,01 procentens triumf över de 49,99. Det är väl känt, att dessa dårskaper härrör från socialdemokratin, vars dästa övermod efter fyrtio års regerande börjat bli en plåga för dem som tvingas se framfarten på närmare håll. Förslaget har skrämmts

igenom mot borgerligt motstånd med hotet om republik som utpressningsmedel — ett hot som makthavarna knappast skulle ha vågat försöka förverkliga.

Det vore kortsynt och dåraktigt om den demokratiska oppositionen skulle göra frågan om kungens ställning till slagträ och utnyttja de rojalistiska stämningar, som tronskiftet sannolikt förstärkt, till några omfattande initiativ. Socialdemokratin agerande i regeringsfrågan efter valet borde emellertid rimligtvis ha till konsekvens att de borgerliga partierna omprövar sin ställning i grundlagfrågan redan därför att en översyn av de regler, som uttrycker de parlamentariska principerna, torde anses nödvändiga. Även frågan om fri- och rättigheter borde omprövas, sedan regeringspartiet dröjt med att tillsätta den utredning, som riksdagen i sin beskedlighet begärde i juni 1973. Det minsta oppositionen kan göra på denna punkt borde rimligtvis vara att avvakta utredningens förslag innan man godkänner det vilande författningsförslaget i en andra läsning. Kommer sålunda av andra skäl en översyn av grundlagfrågan till stånd, borde politikerna i alla demokratiska partier kunna enas om en justering av de mest anmärkningsvärda reglerna i fråga om kungens ställning.